

UW RECHTEN ALS PATIËNT

Beste lezers,

Vanaf dit nummer brengen we u een uitgebreid artikel over patiëntenrechten. Daar dit zo uitgebreid is zal het artikel gespreid worden over meerdere krantjes. Graag willen we er u attent op maken dat dit een artikel is dat overgenomen werd uit een brochure van het Vlaams Patiëntenplatform of kortweg VPP.
Website: <http://vlaamspatiëntenplatform.be/>

Vooraf

In deze brochure wordt overwegend de hij-vorm gebruikt, ook al worden daarmee zowel vrouwen als mannen bedoeld. Dat gebeurt om de tekst zo eenvoudig mogelijk te houden.

Ken je rechten!

Als patiënt heb je heel wat rechten. Iedereen zou die rechten moeten kennen, want iedereen is af en toe patiënt. Op het moment dat je ziek wordt, zijn je gedachten bij andere dingen. Je bent kwetsbaar en emotioneel. Daarom is het nodig dat je je op voorhand heel goed informeert.

En "patiënt" ben je vaker dan je denkt. Je hoeft er niet echt ziek voor te zijn. Je rechten gelden immers niet alleen ten aanzien van je arts. Ze zijn ook van toepassing in de relatie met je tandarts, je apotheker, je vroedvrouw, kinesitherapeut, verpleger of verpleegster, ... Heb je je wel eens afgevraagd wat er gebeurt als je bijvoorbeeld in een coma geraakt? Dan kan je zelf geen beslissingen meer nemen. In zo'n geval komt een vertegenwoordiger op voor je belangen. Maar wist je dat je die vertegenwoordiger zelf kan kiezen? Of dat je je in moeilijke situaties door een vertrouwenspersoon van jouw keuze kan laten bijstaan? De procedure daarvoor is heel eenvoudig. In deze brochure vind je zelfs de nodige documenten. Doe het vandaag, het

kan je later heel wat kopzorgen besparen. En zo heb je de zekerheid dat je belangen in alle omstandigheden zo goed mogelijk worden verdedigd.

Het Vlaams Patiëntenplatform vzw wil dat zoveel mogelijk mensen hun rechten tijdig leren kennen. Deze brochure wil daarvoor een stevige hulp zijn. Ze bevat een schat aan informatie en praktische tips in verband met alle rechten die door de wet zijn voorzien. Wacht niet met lezen tot je "ziek" wordt!

EEN WET OP DE PATIËNTENRECHTEN WAS DRINGEND NODIG!

Hoe het vroeger was

Tot 2002 bestond in België geen specifieke wet waarin de rechten van de patiënt waren vastgelegd. Dat betekende natuurlijk niet dat patiënten helemaal geen rechten hadden. Die waren echter niet duidelijk en overzichtelijk geformuleerd. Ze werden afgeleid uit rechtsbeginselen, uit bepalingen van de grondwet, uit het strafrecht, uit internationale verdragsteksten, ... Soms waren de bepalingen dubbelzinnig, zelfs tegenstrijdig of ronduit patiëntonvriendelijk. Ze strookten niet meer echt met de hedendaagse opvattingen over gezondheidszorg, de menselijke waardigheid, het recht op privacy en zelfbeschikking. En hoe dan ook waren de rechten door de

patiënten onvoldoende gekend.

De nieuwe wet: helder en overzichtelijk

Op 22 augustus 2002 keurde het federaal parlement de wet op de patiëntenrechten goed. De wet is helder en overzichtelijk geformuleerd. Hij legt vast waar een beroepsbeoefenaar of zorgverstreker zich moet aan houden en waarop een patiënt kan rekenen. Zo wordt de kwaliteit van de dienstverlening er een stuk beter op. Met deze wet heeft de patiënt een instrument in handen om zijn rechten af te dwingen. Dat zorgt voor een duidelijke relatie tussen zorgverstreker en patiënt. En dat is de bedoeling van de wet.

Geen dode letter

De wet op de patiëntenrechten is geen dode letter op papier. De naleving van de rechten wordt immers gegarandeerd: als je rechten geschonden worden, kan je met je klacht naar een ombudsdienst. Daar zal men samen met jou zoeken naar een oplossing. De toepassing van de wet wordt ook voortdurend geëvalueerd. Dat gebeurt door de Federale Commissie "Rechten van de Patiënt". Deze Commissie geeft de overheid advies over de rechten van patiënten.

Wie is volgens de wet een "patiënt"?

Een patiënt is volgens de wet iedereen die één of andere vorm van gezondheidszorg ontvangt. Dat kan al of niet op eigen verzoek zijn. De wet geldt dus ook

als de ouders een zorgtussenkomst vragen voor een kind of wanneer een werkgever laat controleren of je wel echt ar-

beidsongeschikt bent. Zelfs wanneer je in een spoedgeval zorg krijgt zonder verzoek, blijft de wet van toepassing.

Wie is volgens de wet een "beroepsbeoefenaar"?

Patiëntenrechten hebben niet alleen te maken met artsen. De wet heeft betrekking op verschillende mensen die een beroep uitoefenen in de gezondheidssector: artsen, tandartsen, apothekers, vroedvrouwen, kinesitherapeuten, verplegend personeel en paramedici. Samen worden ze aangeduid met de algemene term "beroepsbeoefenaar". In deze brochure spreken we af en toe ook van "zorgverstreker

Wat wordt bedoeld met "gezondheidszorg"?

Met "gezondheidszorg" bedoelt de wet alle diensten die door een beroepsbeoefenaar worden verstrekt met het oog op het bevorderen, vaststellen, behouden, herstellen of verbeteren van de gezondheidstoestand van de patiënt, of om de patiënt bij het sterven te begeleiden. "Gezondheidszorg" wordt in een ruime zin gebruikt. Het gaat om preventieve en curatieve zorg, om nazorg en revalidatie, om onderzoeken door de adviserend geneesheer van een ziekenfonds of een arbeidsgeneesheer, om medische onderzoeken in het kader van verzekeringsgeneeskunde, gerechtelijke geneeskunde, schoolgeneeskunde, ...

Twee belangrijke begrippen:

"Vertrouwenspersoon"

"Vertegenwoordiger"

Bij het doornemen van je rechten als patiënt zal je merken dat je je op verschillende momenten kan laten bijstaan door

een vertrouwenspersoon. Zo'n vertrouwenspersoon is iemand die je zelf kiest en die je heel eenvoudig kan aanduiden. We raden je sterk aan dat te doen. De beroepsbeoefenaar heeft dan ook tegenover je vertrouwenspersoon een aantal plichten.

In een aantal situaties kan je zelf je rechten niet (meer) uitoefenen. Dan worden ze opgenomen door een vertegenwoordiger. Om zeker te zijn dat je belangen goed worden verdedigd, duid je best zelf een vertegenwoordiger aan. Ook dat kan met een heel eenvoudige procedure.

In het volgende Krantje vind je de nodige documenten voor het aanduiden van een vertrouwenspersoon en een vertegenwoordiger. Doen!

Welke rechten heb je als patiënt?

I] Het recht op een kwaliteitsvolle dienstverlening (art. 5)

Als patiënt heb je recht op een goede, zorgvuldige en kwaliteitsvolle dienstverlening. Je moet erop kunnen rekenen dat de zorgverstrekker gebruik maakt van de beschikbare medische kennis en technologie. Je mag er ook van uitgaan dat hij op de hoogte is van wetenschappelijke normen en aanbevelingen. De zorgverstrekker moet je morele, culturele en religieuze waarden als patiënt respecteren.

II] Het recht op de vrije keuze van je beroepsbeoefenaar (art. 6)

Een vrije keuze...

Als patiënt heb je het recht om zelf een beroepsbeoefenaar te kiezen. Je mag die keuze op elk moment herzien. Je keuzevrijheid blijft ook gelden wanneer je naar een andere beroepsbeoefenaar wordt doorverwezen. Dat recht geldt ook wanneer je in de gevangenis zit. De arts die jij kiest, stuurt dan schriftelijk zijn advies door naar de arts die aan de gevangenis is verbonden. ...

maar niet absoluut

Het recht op vrije keuze is echter niet absoluut, want in een aantal situaties wordt het door de wet beperkt. Dat is bijvoorbeeld het geval in het kader van de arbeidsgeneeskunde of voor mensen met een geestesziekte die gedwongen werden opgenomen. Het recht kan ook beperkt worden door de organisatie van de gezondheidszorg zelf. In een ziekenhuis bijvoorbeeld kan je niet altijd vrij kiezen omdat er misschien maar één gynaecoloog, één gerontoloog, één uroloog, ... aanwezig is.

Een tweede advies?

Misschien heb je op een bepaald moment nood aan een tweede advies over je gezondheid. Het kan ook zijn dat je van beroepsbeoefenaar wil veranderen. De wet geeft je het recht om een tweede beroepsbeoefenaar te raadplegen

III] Het recht om te weten (art. 7)

Alle informatie...

Als patiënt heb je recht op alle informatie die je een beter inzicht geeft in je gezondheidstoestand en de (vermoedelijke) evolutie ervan. Ook wanneer het er heel slecht voor je uit ziet, heb je het recht dat te weten. De beroepsbeoefenaar moet je dus zo goed mogelijk inlichten over de diagnose, de behandeling, de

geneesmiddelen, de kostprijs, over wat je beter wel en niet doet. Als er voor een behandeling alternatieven bestaan, is de zorgverstreker verplicht die met jou te bespreken. Als je weigert je te laten behandelen, moet de arts je op de hoogte brengen van de gevolgen van die beslissing.

..op een duidelijke en begrijpbare manier

Je hebt recht op informatie in een duidelijke taal. Dat betekent dat men rekening moet houden met je leeftijd, je opleiding, je psychische draagkracht,...

Meestal zal je geïnformeerd worden door middel van een gesprek. Je kan echter ook vragen om die gegevens op pa-

pier te zetten. Bovendien kan je vragen dat de informatie ook aan je vertrouwenspersoon wordt meegedeeld.

IV] Het recht om niet te weten (art. 7)

Je hebt als patiënt het recht om te weten, maar ook het recht om niet te weten. Als je wenst niet geïnformeerd te worden, moet de arts die vraag respecteren. Hij noteert dit verzoek wel in je patiëntendossier.

Soms is de arts tot informeren verplicht

In een aantal situaties kan de beroepsbeoefenaar beslissen je tegen je wil in toch te informeren. Hij is daartoe verplicht wanneer hij oordeelt dat hij anders jouw gezondheid of die van derden ernstig in gevaar brengt. Hij moet hiervoor wel eerst overleg plegen met een andere zorgverstreker en met je vertrouwenspersoon.

Soms moet de arts informatie achterhouden ("therapeutische exceptie")

Wanneer de beroepsbeoefenaar vermoedt dat bepaalde informatie je gezondheid ernstig kan schaden, kan hij beslissen je (tijdelijk) niet alles te vertellen. Vanaf het ogenblik dat het vermoeden verdwijnt, is hij verplicht je in te lichten. Deze situatie noemt men de "therapeutische exceptie". In dit geval moet de beroepsbeoefenaar vooraf een collega raadplegen. Hij moet ook een schriftelijke motivering voor zijn beslissing aan je patiëntendossier toevoegen. Heb je een vertrouwenspersoon aangeduid, dan moet de beroepsbeoefenaar hem of haar wel informeren.

V] Het recht op toestemming of weigering (art. 8)

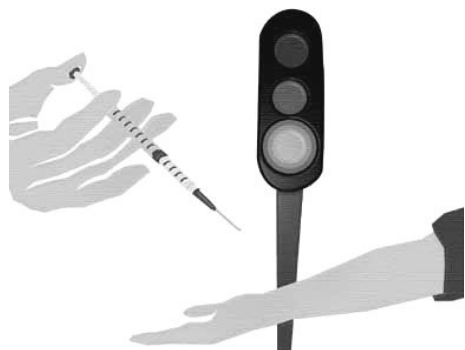
Je toestemming is vereist...

Geen enkele handeling kan zonder je toestemming opgestart, verder gezet of stopgezet worden. Dat recht geldt niet alleen bij fysieke onderzoeken, maar bij elke tussenkomst. De beroepsbeoefenaar moet je alle informatie geven die je nodig hebt om een oordeel te kunnen vormen. Hij moet je vooraf en tijdig informeren, zodat je nog een andere beroepsbeoefenaar kan raadplegen als je dat wenst.

... uitdrukkelijk of stilzwijgend

We spreken van uitdrukkelijke toestemming wanneer je expliciet je toestemming geeft. Je antwoordt bijvoorbeeld "ja" wanneer de arts vraagt of hij een bloedstaal mag nemen. We spreken van stilzwijgende toestemming wanneer je impliciet je toestemming geeft. Wanneer de arts zegt dat hij een bloedstaal wil nemen, strek je je arm uit. Uit zo'n gedrag mag de arts afleiden dat je akkoord

gaat. Ook door de wet wordt dit als een toestemming beschouwd.

Je toestemming weigeren of intrekken

Op elk moment mag je je toestemming voor een voorgestelde of lopende behandeling weigeren of weer intrekken. Die beslissing moet opgenomen worden in het patiëntendossier. De zorgverstrekker is verplicht je te informeren over de gevolgen, maar hij moet je beslissing volledig respecteren. Je weigering tast op geen enkele manier je recht op kwaliteitsvolle zorgen aan. Misschien heb je nu al beslist dat je bepaalde behandelingen wil weigeren wanneer je bijvoorbeeld ooit in coma zou raken of dement worden. Zo'n wilsverklaring moet je schriftelijk vastleggen. Ze moet volledig gerespecteerd worden.

Van je wilsverklaring kan je best een kopie geven aan je huisarts of de behandelende arts. Bewaar ook een kopie in je portefeuille

En als men je toestemming niet kan vragen?

Stel dat je bij een ongeval bewusteloos raakt en je moet dringend behandeld worden. Jij kan je toestemming niet geven, je vertegenwoordiger beantwoordt de telefoon niet, de arts kan niet te weten komen of je een wilsverklaring hebt opgemaakt. In zo'n situatie moet de zorgverstrekker alle behandelingen starten die hij noodzakelijk acht. Achteraf

moet hij in het patiëntendossier vermelden dat er geen toestemming werd gegeven en dat het om een spoedgeval ging.

Zodra je toestand het weer toelaat of men je vertegenwoordiger bereikt, zijn je rechten weer helemaal van kracht.

Zowel jij als de beroepsbeoefenaar kan vragen om de toestemming (of weigering) schriftelijk vast te leggen. Dat document wordt dan toegevoegd aan je patiëntendossier. Zeker bij heel ingrijpende onderzoeken of behandelingen wordt meestal zo gewerkt.

Op welke informatie heb je recht vóór je toestemming geeft?

Vóór je kan toestemmen in een tussenkomst, moet de zorgverstrekker je volledig informeren over

- het doel (bijvoorbeeld: dient de tussenkomst om een diagnose te stellen of om een operatie uit te voeren?)
- de aard (bijvoorbeeld: is het een pijnlijke tussenkomst of niet?)
- de dringendheid (bijvoorbeeld: kan de tussenkomst uitgesteld worden of niet?)
- de duur en de frequentie (bijvoorbeeld: hoe lang en hoe vaak zal de tussenkomst nodig zijn?)
- de nevenwerkingen en risico's
- eventuele nazorg
- mogelijke alternatieven
- de financiële gevolgen
- de mogelijke gevolgen bij weigering.

Als het gaat om informatie over een tussenkomst, mag de arts zich dus niet beroepen op de therapeutische exceptie!